

Urheilusta, lääkkeistä ja hieman Lahdestakin

Verner Møller, Mike McNamee & Paul Dimeo (toim.): Elite Sport, Doping and Public Health. University Press of Southern Denmark, Odense 2009. 192 s. ISBN 978-877-674-410-6

Thomas Murray, Karen Maschke & Angela Wasunna (toim.): Performance-Enhancing Technologies in Sports. Ethical, Conceptual, and Scientific Issues. The Johns Hopkins University Press, Baltimore 2009. 280 s. ISBN 978-080-189-361-2

Kymmenkunta vuotta talven 2001 kotimaisen dopingdraaman jälkeen alan tutkimus on liikkautunut maailmalla roimasti eteenpäin. Tarkoitan humanistisesti suuntautunutta dopingtutkimusta, jossa urheilun ja lääkkeiden liittoa tarkastellaan esimerkiksi historian, sosiologian, filosofian tai kielitieteen keinoin. Urheilun ikiomia kieltolistoja ei enää otera annettuina ja kontrollipoliittikka voidaan kokonaan kyseenalaistaa, mikä nyt voisi laajemminkin olla humanistisen tutkimuksen kutsumus.

Arvioimistani antologioista *Elite Sport, Doping and Public Health* perustuu keskeisen tutkijaverkoston (The International Network of Humanistic Doping Research) konferenssipapereihin. Alkusi-
vujen maininta kertoo Tanskan kulttuuri- ja urheiluministeriön rahoittaneen sen julkaisemista, mistä huolimatta heti ensimmäinen artikkeli mitätöi samaisen ministeriön tukeman antidopingajattelun. Verner Møller osoittaa poliittisen tarkoituksenmukaisuuden ohjailevan tanskalaista antidopingia. Siinä kohdassa so-

pii muistella Lahden MM-hiihtoja 2001, jolloin vaatimukset kiristää kontrolli- ja kurinpitotoimia antoivat tšekäläisillekin poliitikoille ilmaista näkyvyyttä.

Antidopingia vauhdittaa Møllerin mukaan rationaalisen harjinnan asemesta helppohintainen moralisointi. Tanskassa on kuntosalitkin värvätty niin sanottuihin puhtaustalkoisiin, mikä vain syventää vallitsevaa käsitteellistä sekasotkua. Kilpaurheilun parissa kehkeytynyttä dopingproblematiikkaa ollaan siirtämässä kuntoliikuntaan, vapaa-ajan harrasteisiin. Julkilausuttuna motiivina on kansanterveyden suojeleminen, mutta siinä tapauksessa tulisi kunnioittaa alkeellista logiikkaa ja sulkea ihosyövälle altistavat solariumitkin, Møller huomauttaa.

Bengt Kayser on lääketieteilijä, jonka artikkelissa järkeillään nykymuotoisen antidopingin aiheuttaneen enemmän haittaa kuin hyötyä. Kovaääniset kampanjat kiellettyjä aineita vastaan korostavat maagista uskomusta juuri niiden valmistajien tehoon, koska silloinhan vahvistuu vaikutelma, että doping todella toimii!

Toisaalta testimenetelmien tarkentuminen on pakottanut urheilijat uusien, sivuvaikutuksiltaan vielä tuntemattomien aineiden pariin. Edelleen Kayser muistuttaa, että niin kieltopoliittikka kuin kontrollitoimetkin lihottavat lääketeollisuutta: antidopingkokousten sponsoreina on nähty lääketekijöitä, joiden tuotantolinjalta urheilijoiden nauttimat aineet alun perin valmistuvat.

Onko alati kiihtyvä virtsankeuru sitten ikään kuin puhdistanut ilmapiiriä huippu-urheilun liepeillä? Voivatko penkkiurheilijat jo luottaa suursaavutusten paljon puhuttuun aitouteen? Tässä yhteydessä Kayser esittelee sen Suomessakin havaitun kehityskulun, että jokainen voittaja on nyt potentiaalinen dopingkonna. Koska testausta ei ikinä saada kattavaksi, urheilua luonnehtii pysyvä epäilyn tila. Uutiset urheilijoiden yllättävistä loukkaantumisista, nopeista toipumisista ja tietenkin ennätyksistä otetaan vastaan hymähtäen, dopingtestin tuloksia (tai tunnustuksia) kuulostellen.

Penkkiurheilijoiden ja alan tutkijoiden kannalta valtoime-

naan aaltoileva epäily ei ole välttämättä huono asia. Kotikatsojalle alituinen arvuuttelu on tuonut uuden jännitysmomentin, kun taas liikuntatieteilijöiden luulisi viimein havahtuvan analysoimaan kansallisurheiluksi sanotun lajin kohtaloa. Onko niin, että suomalainen maastohiihto on saanut ikuisen dopingpleiman kylkeensä? Eikö nykypolven hiihtäjien ole lupa olla liian hyviä? Tarjolla olisi enää *hyvän häviäjän* sinänsä kiehtova kategoria.

Rob Dawson ja Mike McNamee pureutuvat artikkelissaan urheilulääkärin omaperäiseen rooliin. Kuten Lahden MM-kisoista muistamme, urheilulääkärin tosiasiallinen etiikka on ristiriidassa juhlapuheiden julistuksiin nähden. Urheilusysteemiä palvelevan lääkäriin velvollisuus on osallistua huippusuoritusten tuotantoprosessiin valmentajien ja urheilijoiden päätöksiä noudattamalla. Dawson ja McNamee toivoisivat rehtiä keskustelua urheilulääkärin toimenkuvasta, mutta ilman että pysähtyisivät miettimään, mitä medikalisaatio tässä yhteydessä merkitsee. Miten ihmeessä vain ja ainoastaan urheilijapopulaatio voisi välttyä sen kosketukselta? Toisaalta kirjoittajat mielisivät saada urheilijoiden ääntä kuuluville, aivan kuten Angela Schneider artikkelikokoelmassa *Performance-Enhancing Technologies in Sport*.

Schneider on itse asiassa esittelevinään ”urheilijan näkökulman”, mutta lähempi tarkastelu kieli, että hän tahtoi rajata urheilijoiden mielipiteet antidopingin ahtaisiin raameihin. Arvostettu sosiologi ja filosofi haluaa siis saatella urheilijat estradille toistamaan muiden muotoilemia aja-

tuksia. Ainakaan Mika Myllylän teosta *Riisuttu mestari* (2001) Schneider ei ole lukenut. Myllylähän mietiskeli medikalisaatiota ja urheilullista kilpavarustelua siinä määrin perusteellisesti, että ylhäältä ojennetut kieltolinjaukset paljastuivat vallankäytöksi, muinaisiin amatööriisääntöihin rinnastuvaksi kurinpitomekanismiksi.

Muutoin tässä toisessa antologiassa tuskaannuin sen keskeisimmän toimittajan uutteraan kommentointiin. Kun esimerkiksi Eric Juengst todistelee monipolvisen päättelyketjun turvin, että kilpaurheilussa perinteisesti palvotaan ihmisten välisiä geneettisiä eroavaisuuksia, Thomas Murray yrittää hetken kuluttua kaataa argumentin. Juengst katsoo, että geeniteknologian salliminen tasaisi kilpailijoiden synnynäiset eroavaisuudet, minkä jälkeen voittajat päästäisiin ratkomaan (lähinnä) harjoittelemalla hankittujen ominaisuuksien avulla. Siihen ajatuskuvioon Murray ei oikeastaan edes kajoa, sillä hän vetoaa kuntoliikkujiin ja lapsiin, ikään kuin huippu-urheilun etiikka voitaisiin sanella takapihan leikkien ehdoilla.

Suomalaisittain on erikoista todeta, että tšekäläiset urheilijat jälleen kerran korotetaan verimanipulaation pioneereiksi. Larry Bowersin teksti on pohjautuvinaan aikaisempaan tutkimukseen, mutta koska sellaista ei juuri tästä aiheesta ole tehty, lukijat saavat vain luvan uskoa, että piskuisessa Suomessa olisi 1970-luvulla keksitty punasolutankkauksen edut ennen muuta urheilevaa maailmaa. Verimanipulaation historia ja etiikka mielestäni ansaitsisivat vuoden 2001 jälkeisessä tilan-

teessa kunnollisen tutkimuksen. Pikainenkin silmäys taannoisiin keskusteluihin osoittaa, että jopa epohormoni asettuu jatkumoon, jonka alkupäässä ovat rautatablettien kaltaiset viattomilta vaikuttavat konstit ja jonka silpominen sallittuihin ja kiellettyihin keinoihin on tyystin mielivaltaisen hanke.

Tai kuten John Hoberman omassa artikkelissaan korostaa: jos dopingkysymyksen ”sosiologinen analyysi” jää väliin, joudutaan oudon dilemman eteen. Tutkijan olisi kyhättävä selitys sille, että kilpakentille on soluttautunut ilmeisen pysyvästi massiivinen määrä ”moraalittomia urheilijoita”. Olisiko urheilussa jotain sellaista, joka viettelee moraalisessa katsannossa jo valmiiksi turmeltuneita yksilöitä? Jos taas tutkija kykenee lähestymään huippu-urheilun olemusta kulloisetkin kieltoilistat unohtaen, silloin voidaan pohdinnalta odottaa keskeisiä tuloksia.

Myös Suomeen sovellettuna jälkimmäinen valinta johtaa radikaaleihin päätelmiin. Vuodesta 2001 tauottomana jatkunut dopinghäly taitaakin olla harhautunutta jutustelua. Urheilijat taustajoukkoineen ovat hiihtäjistä alkaen vain noudattaneet urheilun ikimuistoista eetosta, jonka rinnalla yritykset kahlita fyysisen suorituskyvyn maksimointia ovat toivottoman keinotekoisia konstruktioita. Kriittinen katse tulisi toisin sanoen kohdistaa urheilijoiden sijasta heidän kustannuksellaan valtaa käyttäviin tahoihin.

Erkki Vettenniemi